وَ قَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَ قَالَتِ النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَ هُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ لا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ (113) وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَ سَعَى فِي خَرَابِهَا أُولئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلا ﴿ خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (114) وَ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَ الْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (115) وَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَداً سُبْحَانَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَانِتُونَ (116) بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ إِذَا

قَضَى أَمْراً فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ (117) وَ قَالَ الَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ لَوْ لاَ يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمِ يُوقِنُونَ (118) إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيراً وَ نَذِيراً وَ لاَ تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ (119) وَ لَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَ لاَ النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى وَ لَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَ لاَ نَصِيرِ (120) الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلاَوَتِهِ أُولِئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَ مَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولِئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ (121)

The Jews say: "The Christians have naught (to stand) upon; and the Christians say: "The Jews have naught (to stand) upon." Yet they (profess to) study the (same) book. Like unto their word is what those say who know not; but Allah will judge between them in their quarrel on the day of judgment. And who is more unjust than he who forbids that in places for the worship of Allah, His name should be celebrated?— whose zeal is (in fact) to ruin them? It was not fitting that such should themselves enter them except in fear. For them there is nothing but disgrace in this world, and in the world to come, an exceeding torment. To Allah belong the east and the west: whithersoever ye turn, there is Allah's face. For Allah is all-embracing, all-knowing. They say: "Allah hath begotten a son": glory be to Him. – Nay, to Him belongs all that is in the heavens and on earth: everything renders worship to Him. The originator of heavens and the earth: when He decreeth a matter, He saith to it: "Be," and it is. Say those without knowledge: "Why speaketh not Allah unto us? Or why cometh not unto us a sign?" So said the people before them words of similar import. Their hearts are alike. We have indeed made clear the signs unto any people who hold firmly to faith (in their hearts). Verily We have sent thee in truth as a bearer of glad tidings and a warner: but of thee no question shall be asked of the companions of the blazing fire. Never will the Jews or the Christians be satisfied with thee unless thou follow their form of religion. Say: "The guidance of Allah,— that is the (only) guidance." Wert thou to follow their desires after the knowledge which hath reached thee, then wouldst thou find neither protector nor helper against Allah. Those to whom We have sent the book study it as it should be studied: They are the ones that believe therein: those who reject faith therein,- the loss is their own.

یہودی کہتے ہیں: عیسائیوں کے پاس کچھ نہیں-عیسانی کہتے ہیں: یہودیوں کے پاس کچھ نہیں-حالا نکہ دونوں ہی کتاب پڑھتے ہیں-اوراسی قسم کے د عوےان لو گوں کے بھی ہیں ، جن کے پاس کتاب کاعلم نہیں ہے۔ یہ اختلافات جن میں یہ لوگ مبتلاہیں ،ان کا فیصلہ اللہ قیامت کے روز کر دے گا -اوراس شخص سے بڑھ کر ظالم کون ہو گاجواللہ کے معبود وں میں اس کے نام کی یادسے روکے اور ان کی ویرانی کے دریے ہو؟ ایسے لوگ اس قابل ہیں کہ ان عبادت گاہوں میں قدم نہ رکھیں اور اگروہاں جائیں بھی توڈرتے ہوے جائیں-ان کے لیے تود نیامیں رسوائی ہےاور آخرت میں عذاب عظیم - مشرق اور مغرب سب اللہ کے ہیں - جس طرح بھی تم رخ کروگے ،اسی طر ف الله کارخ ہے -الله بڑی وسعت والااور سب کچھ حاننے والا ہے -ان کا قول ہے کہ اللہ نے بیٹا بنایاہے -اللہ پاک ہےان باتوں سے -اصل حقیقت یہ ہے کہ زمین اور آسانوں کی تمام موجو دات اس کے ملک ہیں ،سب کے سب اس کے مطنع فرمان ہیں، وہ آسانوں اور زمین کاموجد ہے،اور جس بات

\*

کاوہ فیصلہ کرتاہے،اس کے لیے بس پیر حکم دیتاہے 'ہو جا'اور وہ ہو جاتی ہے۔ نادان کہتے ہیں کہ اللہ خود ہم سے بات کیوں نہیں کرتایا کوئی نشانی ہمارے یاس کیوں نہیں آتی ؟ ایسی ہی باتیں ان سے پہلے لوگ بھی کیا کرتے تھے۔ (ان سب اگلے بچھلے گمر اہوں) کی ذہنیتیں ایک جیسی ہیں۔یقین لانے والوں کے لیے تو ہم نشانیاں صاف صاف نمایاں کر چکے ہیں-(اس سے بڑھ کر نشانی کیاہو گی کہ )ہم نے تم کو علم حق کے ساتھ خوش خبری دینے والااور ڈرانے والا بناکر بھیجا-اب جولوگ جہتم سے رشتہ جوڑ چکے ہیں،ان کی طرف سے تم ذمہ دار وجواب دہ نہیں ہو۔ یہودی اور عیسا بی تم سے ہر گزراضی نہ ہوں گے،جب تک تم ان کے طریقے پر نہ چلنے لگو-صاف کہ دو کہ راستے بس وہی ہے جواللہ نے بتایا ہے - ورنہ اگراس علم کے بعد ، جو تمہارے یاس آ چکاہے، تم نےان کی خواہشات کی پیروی کی ، تواللہ کی پکڑسے بچانے والا کوئی د وست اور مدد گار تمہارے لیے نہیں ہے۔ جن لوگ کو ہم نے کتاب دی ہے،وہاسے اسی طرح پڑھتے ہیں جبیبا کہ پڑھنے کا حق ہے،وہاس (قرآن)پر

سیج دل سے ایمان لے آتے ہیں -اور جواس کے ساتھ کفر کار ویہ اختیار

## کریں، وہی اصل میں نقصان اٹھانے والے ہیں۔

यहूदी कहते हैं, "ईसाइयों के पास कुछ नहीं ।'' ईसाई कहते हैं, "यहूदियों के पास कुछ नहीं" -- हालाँकि दोनों ही किताब पढ़ते हैं- और इसी क़िस्म के दावे उन लोगों के भी हैं जिनके पास किताब का इल्म नहीं है | ये इखतिलाफ़ात जिनमें ये लोग मुब्तला हैं, इनका फ़ैसला अल्लाह क़ियामत के रोज़ कर देगा | और उस शख्स से बढ़कर ज़ालिम कौन होगा जो अल्लाह के मअबदों में उसके नाम की याद से रोके और उनकी वीरानी के दरपै हो? ऐसे लोग इस काबिल हैं कि इन इबादतगाहों में क़दम न रखें और अगर वहाँ जाएँ भी तो डरते ह्ए जाएँ | उनके लिए तो द्निया में रुसवाई है और आख़िरत में अज़ाबे-अज़ीम । मशरिक और मगरिब सब अल्लाह के हैं जिस तरफ़ भी त्म रुख करोगे उसी तरफ अल्लाह का रुख है । अल्लाह बड़ी वुसअतवाला और सब कुछ जाननेवाला है | उनका कौल है कि अल्लाह ने किसी को बेटा बनाया है | अल्लाह पाक है इन बातों से | अस्ल हकीकृत यह है कि ज़मीन और आसमानों की तमाम मौजूदात उसकी मिल्क हैं, सब के सब उसके म्तिए-फ़रमान हैं, वह आसमानों और ज़मीन का मूजिद है, और जिस बात का वह फ़ैसला करता है, उसके लिए बस यह ह्क्म देता है कि "हो जा", और वह हो जाती है | नादान कहते हैं कि अल्लाह ख़्द हमसे बात क्यों नही करता या कोई निशानी हमारे पास क्यों नहीं आती? ऐसी ही बातें इनसे पहले लोग भी किया करते थे | इन सब

\*

(अगले-पिछले गुमराहों) की ज़ेहनियतें एक जैसी हैं | यक़ीन लानेवालों के लिए तो हम निशानियाँ साफ़-साफ़ न्मायाँ कर च्के हैं । (इससे बढ़कर निशानी क्या होगी कि) हमने तुमको इल्मे-हक के साथ ख्शखबरी देनेवाला और डरनेवाला बनाकर भेजा । अब जो लोग जहन्नम से रिश्ता जोड़ चुके हैं, उनकी तरफ़ से त्म ज़िम्मेदार और ज़वाबदेह नहीं हो । यहूदी और ईसाई तुमसे हरगिज़ राज़ी न होंगे जब तक त्म उनके तरीक़े पर न चलने लगो । साफ़ कह दो कि रास्ता बस वही है जो अल्लाह ने बताया है, वरना अगर उस इल्म के बाद, जो तुम्हारे पास आ चुका है, तुमने उनकी खाहिशात की पैरवी की, तो अल्लाह की पकड़ से बचानेवाला कोई दोस्त और मददगार तुम्हारे लिए नहीं है | जिन लोगों को हमने किताब दी है, वे उसे उस तरह पढ़ते हैं जैसा कि पढ़ने का हक़ है | वे इस (क़ुरआन) पर सच्चे दिल से ईमान ले आते हैं । और जो इसके साथ क्फ़ का रवैया इखतियार करें, वही अस्ल में नुकसान उठानेवाले हैं ।